

Rahvusraamatukogu strateegilised eesmärgid 2014-2018

Lihtsalt targaks!

Rahvusraamatukogu

Eesti Rahvusraamatukogu on avalik-õiguslik juriidiline isik, kes tegutseb Eesti Rahvusraamatukogu seaduse ja põhikirja ning teiste õigusaktide alusel kooskõlas raamatukogutööd reguleerivate rahvusvaheliste normide ja põhimõtetega.

1. Rahvusraamatukogu visioon

Eesti Rahvusraamatukogu visioon on olla uue põlvkonna raamatukogu Euroopa haridus- ja kultuurimaastikul.

2. Rahvusraamatukogu missioon

Eesti Rahvusraamatukogu missioon on säilitada Eesti kultuuripärandit ning olla sillaks teadmiste ja inimeste vahel.

3. Rahvusraamatukogu väärtused

- **Usaldusväarsus** – Pakume väärtuslikku ja asjakohast informatsiooni. Oleme kiired ja täpsed. Peame kinni lubadustest ja tähtaegadest. Oleme abivalmid ja ausad.
- **Avatus** – Teenuste pakkumisel ja arendamisel lähtume kasutaja vajadustest. Tegutseme koos ühiste eesmärkide nimel. Osaleme aktiivselt koostöövõrgustikes.
- **Uuenduslikkus** – Oleme õppiv organisatsioon, õpime koos lugejatega. Käime kaasas tehnoloogiliste uuendustega, rakendades neid parimal võimalikul moel teenuste pakkumisel ja organisatsiooni arendamisel.
- **Asjatundlikkus** – Pakume kindlustunnet professionaalse teeninduse kaudu.
- **Personaalsus** – Väärtustame üksteise aega. Pakume personaalseid lahendusi kliendi vajadustest lähtuvalt.

4. Rahvusraamatukogu tegevussuunad

Rahvusraamatukogu ülesandeks on olla

- rahvusraamatukogu, mis kogub, säilitab ja teeb kättesaadavaks Eestis ilmunud või Eestit puudutavad teavikud, registreerib kogu Eesti rahvusbibliograafia ja trükitoodangu statistika ning väljastab rahvusvahelisi standardnumbreid;
- parlamendiraamatukogu, tagades Riigikogu jt. põhiseaduslike institutsioonide infoteeninduse;
- teadusraamatukogu, et vahendada teadustöökäitajate vajaliku informatsiooni humanitaar- ja sotsiaalteaduste valdkonnas;
- raamatukogunduse arenduskeskus, koordineerides erialast standardimist, korraldades täiendõpet, osaledes terminoloogiatöös;
- kultuurikeskus, mis kutsub vaatama näitusi ja teatrietendusi ning osalema üritustel.

5. Tegevuskontekst

Eesti Rahvusraamatukogu seadus¹

Seadusjärgsete ülesannete täitmisel tugineme (eelkõige) järgmistele õigusaktidele:

Sundeksemplari seadus²

Sundeksemplari seaduse eesmärk on eesti rahvuskultuurile oluliste teoste täieliku kogu loomine ning sellele juurdepääsu tagamine. Sundeksemplaride kogumisega tagatakse mainitud teoste riiklik hoiustamine ja kaitse. Seadus kehtestab sundeksemplaride loovutaja ja saaja kohustused, samuti nõuded trükistele, auvistele, elektroonilistele teavikutele ning nende sundeksemplaridele.

Sundeksemplarina kogutakse

- Eestis valmistatud trükised, auvised või elektroonilised teavikud;
- välisriikides tellimisel valmistatud trükised, auvised või elektroonilised teavikud;
- välisriikides valmistatud ja Eestisse levitamiseks toodud eestikeelsed või Eestit käsitlevad trükised, auvised või elektroonilised teavikud;
- võrguväljaanded.

Autoriõiguse seadus³

Teose laenutamine, kopeerimine ja internetis kättesaadavaks tegemine on autori ainuõigused - autoril on õigus otsustada, kas ja millal ta neid realiseerida soovib. Samas seab autoriõiguse seadus erandid raamatukogudele, et neil oleks võimalik oma funktsioone avaliku huvi esindajana teostada.

Raamatukogu tööks vajalike autoriõiguse alaste teadmiste edendamiseks vahendab Rahvusraamatukogu sellekohast informatsiooni nii Eestist kui ka välismaalt.

Avaliku teabe seadus⁴ ja isikuandmete kaitse seadus⁵

Avaliku teabe seadusest ja isikuandmete kaitse seadusest lähtume järgmistele andmekogude pidamisel:

- Digitaalarhiiv
- Portaal Digitaalne Eesti ajakirjandus
- Veebiarhiiv
- Lugejate andmebaas
- Eesti rahvusbibliograafia andmebaas.

Riiklik poliitika ja arengukavad, mille koostamises Rahvusraamatukogu osaleb ja seekaudu teostab oma eesmärgid:

- Eesti kultuuripoliitika arengusuunad aastani 2020
- Eesti infoühiskonna arengukava aastani 2020⁶
- Elukestva õppe strateegia.⁷

¹ <https://www.riigiteataja.ee/akt/ERRS>

² <https://www.riigiteataja.ee/akt/968385>

³ <https://www.riigiteataja.ee/akt/810714>

⁴ <https://www.riigiteataja.ee/akt/119122012005>

⁵ <https://www.riigiteataja.ee/akt/12909389>

⁶ <http://infoyhiskond.eesti.ee/eesti-infouhiskonna-arengukava-2020>

⁷ <http://www.kogu.ee/olemus-ja-roll/elukestva-ope-strateegia/elukestva-ope-strateegia-2014-2020/>

6. Olukorra analüüs

6.1 Siseolukord

Organisatsiooni tugevused ja nõrkused

Valdkond	Tugevused	Nõrkused
Teenused	<ul style="list-style-type: none"> • Teenuste kompleksus • Seadustest tulenevad rollid teenuste osutamiseks • Unikaalne portaal • Kojulaenus • Personaalse teenuse kogemus • Venekeelsed teenused • Üritused • Vaba aja veetmise koht • Tasuta teenus • Asukoht, ruumid, keskkond • Hea maine • Koolitusvõimekus kasutajakoolituseks (huvigruppide koolitamise kompetents olemas) 	<ul style="list-style-type: none"> • Puudub ühtne sõnum • Sihtrühmi ei tunta piisavalt • Sihtrühmade vähene informeeritus oma võimalustest • Ebamugav kasutajakeskkond • Lahtiolekuajad ei vasta ootustele • Kuvand ei ole õppurisõbralik • Oskamatus lisateenuseid pakkuda • Hoone funktsionaalsus vajab arendamist • Tehnoloogiline ebastabiilsus, IKT toe nõrkus, tehnoloogilised lahendused vajavad olulist arendamist • e-teenuste vähesus • Parkimiskohtade puudus
Kogud	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvusteavikute kogu, sundeksemplari seadusest tulenev roll • Venekeelsete teavikute kogu • Järjepidevalt komplekteeritud kogud • Kompetents digiteerimise ja säilitamise alal • Head säilitustingimused 	<ul style="list-style-type: none"> • Laenutuseks vajalike eksemplaride vähesus
Organisatsioon	<ul style="list-style-type: none"> • Tegevuste sidusus • Kompetentne personal • Projektijuhtimise kogemus Eesti ja Euroopa kontekstis • Koolitusvõimekus klienditeenindajate sisekoolituseks • Head töötingimused 	<ul style="list-style-type: none"> • Sisemine koostöö (killustatus, talitluspidevuse vähesus) • Ebapiisav rahastamine • Klienditeenindajate teadmiste ja oskuste rakendamine, teenindava personali vähesus • Tippspetsialistide puudus • Personali vananemine • Erialavaldkonna vähene tundmine • Tehnoloogiliste võimaluste vähene tundmine • Personali vähene täiendõpe • Vähene soov iseennast end täiendada • Töötajate motiveeritus (töötasu), personali (võtmetegijate) alarahastus

6.2 Väliskeskonna analüüs

Rahvusraamatukogu arengut mõjutavate suundumuste hindamiseks kasutatakse alljärgnevas PEST-meetodit,⁸ mis hindab väliseid mõjutegureid neljas kategoorias: poliitilised (*Political*), majanduslikud (*Economic*), sotsiaalsed (*Social*) ja tehnoloogilised (*Technological*). Mõju võib väljenduda nii ohu kui ka võimalusena.

6.2.1 Poliitilised mõjurid

Suundumus	Avaldumine	Mõju Rahvusraamatukogule
Järsud muutused riigiametite prioriteetides	Järjepidevuse puudumine arendustegevuses ja selle toetamises	Toetuse vähenemine või kadumine e-raamatukogu arendamiseks
Uuenevad õigusaktid	Sundeksemplare, autoriõiguste ja info kaitset ning teadus- ja arendustegevust puudutavate õigusaktide uuenemine	Uute funktsioonide ja kohustuste lisandumine koos uute võimalustega
Euroopa Liidu otsused ja tegevus digitaalraamatukogude reguleerimisel	Euroopa Liidu direktiiv või otsus digitaalse kultuuripärandi säilitamise, levitamise ja kasutamise ühtlustamiseks	Täiendavad nõuded ja kohustused seoses digitaalraamatukogu pidamise ja kasutamise võimalustega
Maailm pöördub itta	(Kaug-)Ida kujuneb poliitiliseks ja majanduslikuks globaalseks tõmbekeskuseks, millega kaasneb nii huvi kasv selle piirkonna vastu tervikuna kui ka sellest lähtuvate mõjude senisest ulatuslikum levik	Lugejate suurenenud huvi Oriendi kohta käiva kirjanduse vastu Senisest suuremad koostöö võimalused Idamaade raamatukogudega
Muutused autoriõiguste käsitlemisel	Kas mõne globaalse korporatsiooni surve või autoriõigusi ignoreeriva turuliidri eeskujul asuvad mäluasutused pakkuma teenuseid, mis osaliselt eiravad autorite õigusi. Paljud autorid loobuvad vabatahtlikult oma õigustest ning nõustuvad teoste vabakasutusega	Võimalik kaasa minna trendiga, et avardada oma teenuseid

Olulised poliitilised mõjurid on uuenevad õigusaktid nii Eestis kui ka ELi tasandil, Idamaade rolli suurenemine.

6.2.2 Majanduslikud mõjurid

Suundumus	Avaldumine	Mõju Rahvusraamatukogule
Eelarvepoliitika või riigi prioriteetide muutumine	Rahvusraamatukogu eelarve kahanemine, sihtfinantseerimise eesmärkide muutus	Vahendite nappus kogude, teenuste või organisatsiooni arendamiseks
ELi eelarveperioodi 2014-2020 prioriteetide muutumine	ELi Horizon 2020 ja tõukefondide raames toetuse kahanemine kultuuripärandi ja selle säilitamisega seotud projektidele	Väiksemad võimalused osaleda rahvusvahelistes projektides, millega kaasneb siseriikliku rahastuse osakaalu suurenemine

⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/PEST_analysis

Kultuuripärand saab digiteeritud	Olulisem osa kultuuripärandist saab digitaalseks (nt. 80/20 reegel) ning digiteerimise rahastajate prioriteetid nihkuvad või teisenevad	Raamatukogu peab oma teenused ümber kujundama ja jätkama digiteerimist senisest oluliselt väiksemas mahus
Tsentraliseerumine raamatuteenuste turul; raamatuäri majandusmudeli muutus	E-raamatute müük ja laenutamine koondub agregaatrite kätte ja toimub teiste kanalite kaudu kui raamatukogud. Raamatukogu roll e-raamatu väärtusahelas kahaneb võrreldes trükitud raamatuga	Raamatukogu oma teenustega marginaliseerub, kuna ei suuda kasutajale pakkuda piisavalt huvipakkuvat sisu või mugavat teenust. Raamatukogu rolliks jääb peamiselt ajaloolise kollektsiooni haldamine ja pakkumine; tänapäeva kirjasõna jõuab lugejani teisi kanaleid kaudu
Maailma majandus liigub teadmispõhisele majandusmudeli	Ettevõtlus muutub elustiiliks; iduettevõtlus õilmitseb. Suuremat väärtust loovad teenusettevõtted, kellel on klientide teenindamiseks vaja tugineda laiemale teadmistebaasile kui tootmisettevõttel	Raamatukogu saab senisest enam teenindada kutselisi ja iduettevõtjaid, kelle eelarve on piiratud

Olulised majanduslikud mõjurid on ELi poliitika areng ja e-raamatute turu muutus.

6.2.3 Sotsiaalsed mõjurid

Suundumus	Avaldumine	Mõju Rahvusraamatukogule
Lugemisharjumuste muutumine	E-raamatute osakaal ületab trükiste osakaalu	Elektrooniliste teavikute arvu kiirenev kasv, millega koos kasvavad nii lugejate ootused (nt. e-raamatute laenutamine) kui ka digitaalarhiivi säilitamisvajadused
Keskmise eluea kasv	Inimesed elavad ja loevad kauem	Võimalus pakkuda uusi teenuseid eakatele lugejatele
Laste ja noorte lugemisharjumuste muutumine	Lapsed õpivad varem lugema ning alustavad ka võõrkeelse kirjanduse lugemist	Vajadus pakkuda eakohaseid e-teenuseid nii eesti- kui ka võõrkeelse kirjanduse kättesaadavaks tegemiseks
Elukestva õppe ja e-õppe populaarsuse kasv	Üha enam inimesi õpib regulaarselt ja kasutab seejuures elektroonilisi allikaid; noorem põlvkond eelistab info hankimiseks interneti	Vajadus arendada igas vanuses õppuritele mõeldud teenuseid
E-õppevahendite võidukäik	Valdav osa kõrgharidusest ja märgatav osa põhiharidusest kasutab e-õppe meetodeid (s-h. <i>gamification</i> it e mängulisuse kaasamist) ja vahendeid	Mäluasutustel on võimalus osaleda e-õppevahendite väljatöötamises sisu pakkujatena
Jõukuse kasv ühiskonnas	Inimestel jääb töö kõrvalt rohkem aega tegelda hobidega, sh lugemise ja (perekonna) ajaloo uurimisega	Raamatukogu ajaloolise kollektsiooni kasutajate arv suureneb; neil on selgepiirilised kasutusvajadused
Multikulturaalsuse kasv	Eesti ühiskonna rahvusliku koosseisu mitmekesisustumine (välisüliõpilased ja -õppejõud, sisserändavad töötajad)	Raamatukogul on võimalus saada teenuste keskuseks muulastele

Interneti kaudu info üldine kättesaadavus; sotsiaalvõrgustike olulisuse kasv	Infokäitumise, -tarbimise ja -vahetuse viiside ja kanalite muutumine internetikeskseks ja info deinstitutionaliseerumine	Vajadus osaleda oma teenuste ja kollektsoonidega e-teenuste peavoolus, et vältida marginaliseerumist (nt avaandmete rakendamine)
Kultuuripärandi „pudrustumine“ sotsiaalmeedia vahendites	Mäluasutuste kasutajate huvi rakendada mäluasutuste kollektsoone rohkem <i>mash-up</i> 'imiseks ja oma „loo“ jutustamiseks kui otseseks tarbimiseks	Püsiidentifikaatorite rakendamise vajadus ja suutlikkus pakkuda paindlikke digitaalse sisu kasutuslahendusi

Olulised sotsiaalsed mõjurid on lugemisharjumuste muutumine ja teistsugune jaotumine inimese eluea jooksul ning infoteenuste süvenev tarbimine interneti kaudu.

6.2.4 Tehnoloogilised mõjurid

Suundumus	Avaldumine	Mõju Rahvusraamatukogule
Mobiilsete lugemisvahendite võidukäik	Mobiilsed süsteemid ja rakendused e-raamatute lugemiseks on üldkättesaadavad. Uued e-raamatute (konteiner-vormingud (nt ePub3, HTML5))	Uute e-raamatu vormingute vastuvõtmise, säilitamise ja kasutada andmise vajadus. Mobiilsetel süsteemidel teenuste pakkumine
Ostetud teenuste arvu kasv	Tarkvaraarenduse ja objektide hoiu teenusena ostmine muutub levinumaks kui ise tegemine ja hoidmine; pilveteenuste muutumine „mustaks kastiks“, mis muu hulgas pakub ka digitaalset hoidu ja säilitamist	Uued tehnoloogilised võimalused pakkuda digitaalseid teenuseid; uued võimalused osta digitaalarhiivi teenuseid
<i>Disruptive</i> ja <i>disjointed</i> rakendustarkvara võidukäik	Integreeritud monoliitsete infosüsteemide asemel eelistavad kasutajad arvukaid rakendusi (äppe), mis täidavad üksikuid tööetappe tervikliku töövoos asemel	Vajadus osaleda äppide turul
Semantiliste tehnoloogiate võidukäik (Web 2.0, 3.0 ja 4.0)	Semantilise veebi vahendid uuendavad otsingutehnoloogiat ja loovad uut liiki sisu, mille säilitamiseks on vaja uusi meetodeid	Uute otsinguvõimaluste loomine, kirjeldusstandardite arendamine ning uue põlvkonna veebiarhiivi loomise vajadus

Olulised tehnoloogilised mõjurid on mobiilsete vahendite võidukäik infoteenuste tarbimisel ja avaandmetega seotud teenuste kiire areng.

6.3 Peamised saavutused 2008-2013

E-rahvusraamatukogu põhifunktsioonide käivitamine – e-väljaannete vastuvõtmine digitaalarhiivi, arhiveerimine ja kättesaadavaks tegemine. Digitaalarhiivi laekuvad regulaarselt kõik päeva- ja maakonnalehed. Rahvusraamatukogu elektroonilisi andmekogusid pakutakse ühest otsikeskkonnast ehk otsinguportaalist.

Alustati teavikute kojulaenutust rahvusraamatukogu lugejatele.

Renoveeriti kliima- ja ventilatsioonisüsteem hoidlates ja lugemissaalides. Saastunud teavikute vastuvõtmiseks ja esmaseks töötuseks ehitati spetsiaalne ruum ehk isolaator.

6.4 Peamised edutegurid

Rahvusraamatukogu peamised edutegurid

- kasutajasõbralik e-keskkond ja e-arendused
- avatum suhtumine noortesse
- sihtrühmiti arvamusi liidrite kaasamine
- kaasaminek väliskeskkonna muutustega
- aktiivsus teenuste turul.

7. Rahvusraamatukogu strateegilised eesmärgid 2014-2018

1 Eesti kirjasõna maailma

Rahvusraamatukogu esmaülesanne on Eesti kirjasõna kogumine, säilitamine ja kättesaadavaks tegemine. Strateegiliseks arengusuunaks järgneval viiel aastal on teha digitaalsena kättesaadavaks võimalikult suur osa Eesti väljaannetest, mis omakorda moodustavad e-rahvusraamatukogu sisulise tuumiku.

1.1 Eesti väljaannete täieliku digitaalse kogu loomine

Muutunud kirjastamisturg, raamatukaubandus ning lugejate infokäitumine seavad kogude kujundamise põhimõtetele e-rahvusraamatukogu kontekstis uue suuna.

Eesti väljaannete kogu moodustamise aluseks on sundeksemplari seaduse alusel kogutavad trükised, auvised, digitaalsed ja võrguväljaanded. Sundeksemplaridele lisaks komplekteerime Eesti teavikuid eelistatult digitaalsete väljaannetena.

Jätkub seni edukalt kulgenud koostöö Eesti kirjastajatega väljaannete trükifailide kogumisel digitaalarhiivi. Rahvusraamatukogu osaleb sundeksemplari seaduse uuendamisel, mis hakkab reguleerima trükifailide kogumist, säilitamist ja taaskasutamist.

Rahvusraamatukogu tegutseb aktiivselt Eesti trükiväljaannete digiteerimisel ja kättesaadavaks tegemisel.

Prioriteetsed meetmed:

- 1.1.1 Osalemine õigusloomes (sundeksemplari seadus, autoriõiguse seadus, isikuandmete kaitse seadus, avaliku teabe seadus) eesmärgiga tagada täieliku Eesti väljaannete kogu loomine, pikaajaline säilimine ja juurdepääs sõltumata väljaannete levitamisviisist
- 1.1.2 Võimekuse arendamine digitaalsete sundeksemplaride arhiveerimiseks ja säilitamiseks digitaalarhiivis ning taaskasutamiseks e-rahvusraamatukogu kaudu
- 1.1.3 Keskendumine Eesti harulduste, ainuexemplaride ning Rahvusraamatukogu profiilile vastavate humanitaar- ja sotsiaalteaduslike väljaannete digitaalsete kasutuskooptide hankimisele ja rahvusliku kirjastustoodangu originaalide kui kultuuripärandi olulise osa kogumisele.
- 1.1.4 Digiteerimistöõde mahu suurendamine, kvaliteedi parandamine ja kiirendamine, digiteerimisprotsessi töövoogude parendamine.

Indikaatorid:

- Kogume 100% ilmuvatest Eesti väljaannetest sundeksemplarina või vabalt loovutatava eksemplarina
- Rahvustrükiste desideraatide arvu vähenemine
- Digitaalarhiiv on võimeline vastu võtma kõik Eesti väljaanded digitaalsel kujul
- Digitaalarhiivi ja e-rahvusraamatukogu Eesti väljaannete kasutuskordade arv kasvab vähemalt 15%

- Väheneb arhiivkogus säilitatavate Eesti trükiste (15%) ja videosalvestiste (100%) kasutamine, kuna digitaalne kasutus suureneb
- Digiteeritud on 50% Eesti perioodilistest väljaannetest ja 10 % Eesti raamatutest

1.2 Kirjastajate portaal ja Eesti rahvusbibliograafia andmebaas pakuvad uusi e-teenuseid

Eesti rahvusbibliograafia andmebaas (ERB) sisaldab andmeid kõigi Eestis ilmunud ja Eesti kohta avaldatud väljaannete kohta ning on kasutajatele vabalt ja mugavalt kättesaadav. Andmebaasi põhjal arendatakse välja kirjastajatele ja trükikodadele suunatud toetav keskkond – kirjastajate iseteenindusportaali.

Prioriteetsed meetmed:

- 1.2.1 ERBi arendamine keskeks Eesti väljaannete infokeskkonnaks, luues andmebaasi sihtrühmadele (kirjastajad, raamatumüüjad, trükikojad, raamatukogud) täiendavad ja mugavamad võimalused Eesti kirjastusturust ülevaate saamiseks ning andmete kasutamiseks
- 1.2.2 Kirjastajate iseteenindusportaali arendamine, millest ühe osa moodustab ERB. See võimaldab kirjastajail hankida standardnumber ja vöökood, saata Rahvusraamatukogule digitaalsed sundeksemplarid (trükifail või e-väljaanne) ning teha päringuid
- 1.2.3 Kirjastajate portaali ja ERBi tutvustamine sihtrühmadele ning turundamine.

Indikaatorid:

- Kirjastajate iseteenindusportaali toimib ja on enamiku Eesti kirjastajate jaoks funktsionaalseks suhtluskanaliks Rahvusraamatukoguga
- ERBis on registreeritud ja kirjeldatud 100% Eestis ilmunud väljaannetest
- ERBi kaudu on bibliograafilised avaandmed taaskasutatavad
- ERBi kasutajate arv on kasvanud institutsionaalsetele kasutajatele mõeldud teenuste osas 20% ja tavakasutajatele 15%.

1.3 Eesti väljaanded on kõikjal maailmas kättesaadavad

Kogutud rahvuslikud inforessursid on kirjeldatud ja leitavad nii rahvusvaheliste kui ka Eesti otsinguportalide kaudu, lähtudes sihtrühmade infovajadusest.

Prioriteetsed meetmed:

- 1.3.1 Keskkonnad, mille kaudu tehakse Rahvusraamatukogu kogud kättesaadavaks: Europeana, e-kultuuripärand (www.e-kultuur.ee), e-varamu, Google, Neti, YouTube, EoD (e-book on demand), World Digital Library, Facebook, Twitter jt.
- 1.3.2 Raamatukogus toodetud metaandmed on leitavad Google'i otsingumootori kaudu ja avaldatud avaandmetena
- 1.3.3 Kaartkataloogi lõplik üleviimine e-kataloogi ESTER vastavalt konverteerimisstrateegiale
- 1.3.4 Rahvusraamatukogu andmekogude koosvõime tagamine Eesti mälu-, haridus- ja teadusasutuste ning Euroopa partnerite andmekogudega. Koostöös mäluasutustega koosvõimet tagavate digitaaltegevust määratlevate standardite tõlkimine ning rakendamine.

Indikaatorid:

- Rahvusraamatukogu andmekogude leitavus ja kasutus teiste portalide kaudu on suurenenud 50%
- Tõlgitud on vähemalt kaks digitaalsete andmete kogumist, säilitamist, statistikat ja pikaajalist säilitamist ning identifitseerimist käsitlevat standardit
- Kõik Eestis ilmunud Rahvusraamatukogus leiduvad väljaanded on kajastatud e-kataloogis ESTER
- Kogu venekeelne kaartkataloog on konverteeritud e-kataloogi ESTER
- Raamatukogu e-tooted ja e-teenused on integreeritud sotsiaalse ja semantilise veebi ning sihtrühmade e-keskkondadega.

2 E-kogude eelisarendamine

E-kogude eelisarendamine tagab kasutajatele parema juurdepääsu informatsioonile, andes samas võimaluse ressursse kokku hoida.

2.1 E-väljaannete osakaalu suurendamine

Rahvusraamatukogu kogud kujundatakse lähtuvalt ajaloolisest ja sisulisest järjepidevusest, arvestades kasutajate muutuvat infokäitumist. Kogude kujundamine vanema kirjanduse osas jätkub oluliste rahvus- või välistrukistega. Rahvustrükise lisaeksemplaride arvu vähendatakse e-väljaannete hankimiseks. Väliskirjanduse hankimisel eelistame e-väljaandeid.

Väliskirjanduse andmebaaside hankimisel eelistame kaugkasutuse ehk lugeja töölaualt kasutamise võimalusega teenuseid.

Prioriteetsed meetmed:

- 2.1.1 E-väljaannete osakaalu suurendamine, komplekteeritavate e-raamatute osakaalu suurendatakse 1/3 võrra
- 2.1.2 Kaugkasutatavate e-väljaannete osakaalu suurendamine
- 2.1.3 Kasutuseksplaridena hangitavate trükiste arvu vähendamine, asendades need digitaalsete väljaannetega
- 2.1.4 E-versioonide esiletoomine lugemisas ja turundustegevuses
- 2.1.5 Avaliku Eesti veebiarhiivi avamine.

Indikaatorid:

- E-väljaannete laenutuste kasv on 10% aastas
- Riigilitsentsiga e-raamatud on kõigile tasuta ja piiranguteta kättesaadavad
- Rahvus- ja välisteavikuid hangitakse proportsioonis 35:65
- Kogusse ostetavate teavikute (nii trüki- kui ka e-väljaannetena) ja teenusena vahendatavate kogude (litsentsi alusel juurdepääsu pakkumine) proportsioon on 85:15
- Hangitavatest välisraamatutest vähemalt 25% moodustavad e-raamatud
- Välisperiodikast vähemalt 90% moodustavad e-väljaanded.

2.2 Humanitaar- ja sotsiaalteaduste kogu arendamisel on rõhk õigus- ja kunstikirjandusel

Parlamendiraamatukogu ülesannete edukaks täitmiseks eelisarendatakse õiguskirjanduse kogu, milles Rahvusraamatukogu on Eesti juhtivaid raamatukogusid. Kunstikirjanduse kogu eelisarendamine tuleneb väliskeskonna ootusest ja vajadustest ning on seotud Rahvusraamatukogu kunstikogu arendamise ajaloolise järjepidevusega.

Prioriteetsed meetmed:

- 2.2.1 Väliskirjanduse hankimisel eelistatakse e-väljaandeid ning eelisarendatakse õigus- ja kunstikirjanduse kogusid
- 2.2.2 E-väljaannete hankimisel rakendatakse lugejate juhitud süsteemi lisaks referentide võrgustikul põhinevale süsteemile.

Indikaatorid:

- Humanitaar- ja sotsiaalteaduste teavikuid hangitakse proportsioonis 1/3 ja 2/3
- Õiguskirjanduse osakaal sotsiaalteadustes on 25%
- Kunstikirjanduse osakaal humanitaarteadustes on 20%
- Lugejad on aktiivselt kaasatud e-väljaannete hankimissüsteemi.

3 Trükiste säilitamise, digitaalse arhiveerimise ja taaskasutuse kompetentsikeskuse arendamine

Rahvusraamatukogu täidab Eestis kompetentsikeskuse rolli trükiste säilitamise, digitaalse arhiveerimise, taaskasutuse ja digiteerimise alal ning teeb tõhusat koostööd mäluasutuste, kirjastajate ja teiste partneritega. Rahvusraamatukogu arendab välja e-raamatute kirjastamise kompetentsi.

Prioriteetsed meetmed:

- 3.1 Digiteerimise kompetentsikeskusena osaletakse strateegiliste dokumentide ettevalmistamisel ja tegevuse üle-eestilisel koordineerimisel ning mäluasutuste ühtse digiteerimiskava koostamisel
- 3.2 Säilitamise, hoiustamise ja andmete taaskasutuse nõustamisteenuse pakkumine, töötubade, seminaride ja koolituste korraldamine
- 3.3 Eesti mäluasutuste koostöö koordineerimine digitaalse arhiveerimise, digiteerimise ja taaskasutuse vallas (mäluasutuste suveseminarid, Digiveebi kaudu info vahendamine, Eesti veebiarhiveerimise tööriühm jt koostöövormid)
- 3.4 E-raamatute kirjastamise kompetentsi väljaarendamine ja teenuse pakkumine
- 3.5 Andmete konverteerimisteenuse pakkumine
- 3.6 Kirjandusteoste autoriõiguse otsingu teenusena käivitamine
- 3.7 Digiteerimisteenuse pakkumine, sh temaatiliste pakettidena
- 3.8 Digitaalse arhiveerimise ja hoiustamise teenuse pakkumine teistele mäluasutustele
- 3.9 Infootsingu ja standardite rakendamise koolituste korraldamine.

Indikaatorid:

- Eesti väljaannete digiteerimine sujub mäluasutuste koostöös, dubleerimist ei esine
- Mäluasutuste koostöövõrgustikus on saavutatud kokkulepped eri laadi väljaannete digiteerimisstandardite osas, koosvõime on paranenud
- Eesti mäluasutuste pakutavad teenused täiendavad üksteist ja toimivad koos
- E-raamatute kirjastamise kompetents on välja arendatud
- Autoriõiguse otsingu teenus on käivitatud.

4 E-rahvusraamatukogu – uue põlvkonna rahvusraamatukogu

Strateegiline peaesmärk on välja arendada terviklik, kasutajasõbralik, uue põlvkonna e-rahvusraamatukogu, mis on kasutajate sihtrühmade infovajaduste tugisambaks. Selleks rakendatakse tänapäevaseid tehnoloogilisi lahendusi ning tehakse tihedat koostööd arendusprojektide kaudu nii Eesti kui ka välismaiste mäluasutustega ning teiste partneritega.

Vaba juurdepääs informatsioonile tagatakse e-raamatukogu innovaatiliste rakendustega. Järgnevate aastate eelisarendatavate teenuste seas on olulisel kohal portaal Digitaalne Eesti ajakirjandus (DEA), mis vahendab nii digiteeritud Eesti ajakirjandust kui ka tänapäeval Eestis ilmuvate perioodiliste väljaannete trükifaile.

Lähtudes raamatukogu lugejate ja autorite huvidest ning autoriõiguste tasakaalust inforessursside kasutamisel, arendatakse välja Eesti e-väljaannete laenuskeskkond.

Esiplaanil on teeninduskvaliteet, mistõttu on oluline kasutajate kaasamine ja tagasiside, selleks omakorda tuleb luua paremad võimalused vastastikuseks suhtluseks e-keskkonnas.

Väärtustame oma lugejate aega, seepärast on olulised raamatukoguteenuste lihtsus, mugavus ja tuntuus.

4.1 Terviklik e-rahvusraamatukogu – mugav, lihtne ja personaalne

E-rahvusraamatukogu platvormile koondatud e-teenused annavad võimaluse liikuda seniselt tootekesksest lähenemisest kasutajakesksele.

Rahvusraamatukogu arendab personaalseid sisuteenuseid ning sotsiaal- ja humanitaarvaldkonna ja kitsamatele sihtrühmadele suunatud teenuste pakkumiste süsteemi e-rahvusraamatukogu platvormil. Rahvusraamatukogu arendab tervikliku e-rahvusraamatukogu platvormi, mis koondab pakutavad e-teenused ja võimaldab personaalseid sisuteenuseid sihtrühmadele ning e-väljaannete laenutust. Mõeldes teiskeelsetele kasutajatele, vahendab Rahvusraamatukogu oma tooteid/teenuseid mitmekeelse kasutajaliidese kaudu.

Prioriteetsed meetmed:

- 4.1.1 Raamatukoguteenuseid ühendava tervikliku e-rahvusraamatukogu arendamine, mis annab võimaluse luua igale kasutajale personaalne e-keskkond kui töölaud. E-rahvusraamatukogu teenused tehakse kättesaadavaks ka nutiseadmetega
- 4.1.2 Kitsamatele sihtrühmadele (õppurid, spetsialistid jt) suunatud valdkonnapõhiste teenuste kujundamine ja disain
- 4.1.3 Personaalsete sisuteenuste arendamine ja personaalne teenindamine veebi kaudu
- 4.1.4 E-rahvusraamatukogu kasutajate tagasisidesüsteemi ja vastastikuse suhtluse kanalite loomine
- 4.1.5 E-väljaannete laenutuse väljaarendamine
- 4.1.6 E-rahvusraamatukogu kaubamärgi arendamine ja turundamine
- 4.1.7 Veebipõhiste e-rahvusraamatukogu kasutajakoolituste väljatöötamine
- 4.1.8 Inglis- ja venekeelse e-rahvusraamatukogu kasutajaliidese väljatöötamine.

Indikaatorid:

- Lugejate andmebaasi registreeritud klientide arvu kasv 15%
- Uueks lugejaks registreeritute arvu kasv 15%
- Raamatukoguteenuste kasutamise arvu kasv 20%.

4.2 Eesti ajakirjanduse artiklid on kättesaadavad portaali Digitaalne Eesti ajakirjandus kaudu

Portaal Digitaalne Eesti ajakirjandus (DEA) on artiklite andmebaasi ISE (Index Scriptorum Estoniae) ja andmebaasi Digitaalsed Eesti ajalehed edasiarendus, eesmärgiga võimaldada kasutajatele juurdepääsu Eesti ajakirjanduses ilmunud artiklite täistekstidele. Esimeses etapis avatakse juurdepääs ajaleheartiklitele, teises etapis lisanduvad ajakirjaartiklid.

Prioriteetsed meetmed:

- 4.2.1 Eesti kirjastajate digitaalselt loodud väljaannete kogumine trükifailidena digitaalarhiivi. Perioodikaartiklite segmenteerimine, tähtsustamine ja töötlemine.
- 4.2.2 Eesti vanemate ajalehtede ja ajakirjade digiteerimine. Digiteerimise koostööstamine teiste mäluasutustega.
- 4.2.3 Portaali Digitaalne Eesti ajakirjandus kasutajakeskkonna arendamine ning juurdepääsu loomine artiklitele ja väljaannetele veebis kooskõlas autoriõigustega. Läbirääkimised kirjastajatega vaba juurdepääsu võimaldamiseks veebis.

Indikaatorid:

- Portaal Digitaalne Eesti ajakirjandus funktsioneerib kasutajasõbraliku juurdepääsuna Eesti ajaleheartiklitele
- Portaal Digitaalne Eesti ajakirjandus on integreeritud e-rahvusraamatukoguga.

5 Rahvusraamatukogu on kõigile avatud tegevus-, uurimis-, õppimis- ja suhtluskeskkond

Rahvusraamatukogu kui kõigile avatud ja kvaliteetset teenindust pakkuv organisatsioon on hästi tuntud ja tunnustatud.

Meile on olulised pikaajalised kliendisuhed ning lugejate rahulolu. Selle aluseks on kasutajasõbralikud teenused ning avatud, sõbralik, kiire ja usaldusväärne teenindus. Raamatukogu hoone on kõigile avatud ja vastab kasutajate muutuvatele vajadustele, mille tagavad paindlikult kasutatavad teenindusalad.

5.1 Raamatukogu hoones on paindlikult kasutatavad lugemisalad

Koos kasutajate vajaduste muutumisega areneb raamatukogu. Teenused on lihtsalt leitavad juba välisuksest sisenedes.

Uuendame lugemisala, suurendades suhtlemiseks ja rühmatöödeks sobivaid alasid, kuid säilitades ka uurimiseks vajaliku vaikse keskkonna. Raamatukogu kümnendast korrusest kujuneb mitmekülgsete võimalustega suhtlemis- ja kultuurikeskus. Sihtrühmade vajadustest lähtudes arendame välja kiirteeninduseks vajalikud ruumid ja logistika.

Prioriteetsed meetmed:

- 5.1.1 Teenindusala uue kontseptuaalse lahenduse väljatöötamine ja ala ümberkujundamine
- 5.1.2 Valdkonnapõhine teenindus säilib, keskendutakse sihtrühmade spetsiifilistele arendustele
 - 5.1.2.1 Teadustööd ja õppimist toetavad lugemisalad
 - 5.1.2.2 Laiendame suhtlemist ning grupitööd toetavat aktiivse tegevuse ala
 - 5.1.2.3 Kiirteeninduse väljatöötamine ja rakendamine.
- 5.1.3 Raamatukogu lugemisala liigendamine, et pikendada osa saalide lahtiolekuaega
- 5.1.4 Õpilastele eraldi lugemisala loomine koostöös lastele ja noortele suunatud raamatukoguteenuste pakkujatega
- 5.1.5 Raamatukogu vestibüüli ja toitlustusala kliendisõbralik integreerimine raamatukogu ja kultuurikeskuse teenustega
- 5.1.6 Kümnenda korruse väljaehitamine Rahvusraamatukogu kultuurikeskuse osaks.

Indikaatorid:

- Aktiivsete külastuste arvu kasv 10%
- Füüsiliste külastuste arvu kasv 10%.

5.2 Raamatukogu positiivse maine ja pikaajaliste kliendisuhete aluseks on kvaliteetsed ja mugavad teenused

Rahvusraamatukogu kliendid on meile olulised, hindame ja panustame nende arvamuse ning vajaduste väljaselgitamisse. Meie teenused on kujundatud, rahuldavaks spetsialistide ja uurijate, õppejõudude ja õppurite vajadusi. Teenuste kõrge kvaliteedi tagavad arendajate ja teenindajate head erialateadmised ning koostöös kasutajatega kujundatud teenused. Teenuste kujundamisel väärtustame lugejate aega.

Prioriteetsed meetmed:

- 5.2.1 Raamatukogu kogusid tutvustavate sündmustepõhiste teemapakettide koostamine ja pakumine
- 5.2.2 Regulaarsete kõiki teenuseid hõlmavate kasutajauuringute korraldamine
- 5.2.3 Rahvusraamatukogu kuvandi uuring ja arendamine
- 5.2.4 Personaalne lähenemine klienditeeninduses
- 5.2.5 Kliendihaldussüsteemi (CRM) arendamine eesmärgiga suurendada lugejate rahulolu
- 5.2.6 Soovitusindeksi ideel põhinev uuringusüsteemi rakendamine
- 5.2.7 Raamatukogu kodulehel rakendatakse e-teenuste ja e-toodete juures kasutajate tagasiside vormi. Tagasisidet analüüsitakse regulaarselt ja see võetakse aluseks teenusekvaliteedi juhtimisel.
- 5.2.8 Koolitus eri vormides toetab raamatukogu ja teenuste tutvustamist.

Indikaatorid:

- Tagasisidesüsteem toimib Rahvusraamatukogu kodulehel, e-teenuste ja -toodete juures
- Kliendihaldussüsteem on rakendatud
- Rahvusraamatukogu kasutajate rahulolu kasv teenuste ja toodetega.

5.3 Rahvusraamatukogu kogude tutvustamine näituste kaudu

Tutvustame Rahvusraamatukogu kogusid, kunsti ja kultuuripärandit sisukate ja atraktiivsete näituste kaudu.

Prioriteetsed meetmed:

- 5.3.1 Perioodiliste näituste eksponeerimine, tutvustamiseks nii Eesti kui välismaa kultuuripärandit.
- 5.3.2 Rändnäituste koostamine ja vahendamine, tutvustamiseks Eesti kultuuripärandit kodu- ja välismaal.
- 5.3.3 Rahvusraamatukogu e-galerii ja e-näituste arendamine ja reklaamimine.
- 5.3.4 Rahvusraamatukogu maali-, skulptuuri- ja tarbekunstikogu täiendamine.
- 5.3.5 Partnerite kaasamine suuremate näituste teostamisel.
- 5.3.6 Traditsiooniliste suurprojektide jätkamine („Eesti nüüdisgraafika näitus – Eduard Wiiralti kunstiauhind“, „25 kauneimat Eesti raamatut ja 5 kauneimat Eesti lasteraamatut“ jt)
- 5.3.7 Näituste reklaamistrateegia väljatöötamine ja rakendamine.

6 Organisatsiooni arendamine

Strateegia võtmesõnadeks on kasutajakesksus ja raamatukogu kasutamise hõlbustamine, mis põhineb uuenduslikel lahendustel. Rahvusraamatukogu sisearenduse eesmärk on toetada uue põlvkonna raamatukogu loomist ning tõhustada organisatsiooni toimimist.

Rahvusraamatukogu on organisatsioonina seadnud eesmärgiks inspireeriva arenduskeskkonna kujundamise, mis toetaks loovust ja uuenduslikkust.

6.1 Organisatsiooni juhtimine

Raamatukogu struktuuri ja juhtimise nüüdisajastamine on suunatud töötajate kaasamisele ning kiirete ja paindlike lahenduste leidmisele uue põlvkonna raamatukogu loomisel.

Prioriteetsed meetmed:

- Madala, väheste juhtimistasanditega struktuuri kaudu organisatsiooni toimimise tõhustamine
- Juhendava juhtimise rakendamine eri juhtimistasanditel

6.2 Personal ja koolitus

Töötajate koolitus ja täiendusõpe lähtuvad strateegiast tulenevatest kompetentsinõuetest, mille märksõnadeks on kvaliteetsem ja avatum teenindus ning innovaatus. Eesmärk on tõsta töötajate suutlikkust vahendada kõiki raamatukogu teenuseid, pakkuda isikustatud teenindust ning uuenduslike lahenduste kaudu muuta e-rahvusraamatukogu mugavalt kasutatavaks.

Prioriteetsed meetmed:

- Töötajate kompetentside süstemaatiline kaardistamine, teeninduskompetentside eelisarendamine
- Arendatakse töötajate sisekoolitussüsteemi
- Soodustatakse õppimist taseme- ja kraadiõppes (bakalaureuse-, magistri-, doktoriõpe) ning kutseõppes
- Personali värbamisel lähtutakse raamatukogu strateegiast tulenevatest kompetentsinõuetest, soodustades töötajate professionaalset arengut ja organisatsioonisiseseid karjäärivõimalusi
- Luuakse võimalused erialaseks enesetäiendamiseks partnerraamatukogudes välismaal ja Eestis.

6.3 Organisatsiooni tehniline taristu

Infotehnoloogilise baasi arendamine keskendub talitluspidevusele, mis tagab e-teenuste töökindluse ja pidevalt kasvava arhiveeritava ainese säilimise. Tehniline taristu peab tagama organisatsioonisiseste süsteemide tõhusa toimimise.

Prioriteetsed meetmed:

- Digitaalse sündeksemplari arhiveerimise ja varundamise võimekuse suurendamine ning kasvava e-kollektsioonide mahu tehnoloogiline toetamine
- Mobiilsete platvormide kasutuselevõtmine teenuste pakkumisel
- Raamatukogu intraneti uuendamine, kommunikatsiooni parandamine sisevõrgu moderniseerimise kaudu.
- Paberivaba asjaajamise juurutamine, milleks täiustatakse dokumendihaldus-, personali- ja raamatupidamissüsteemi.
- Moderniseeritakse sidesüsteemi, sh luuakse üleminek IP-põhisele sidesüsteemile
- Tagatakse oluliste infosüsteemide ja infovarade vastavus etalonturbe ISKE nõuetele
- Digiteerimise tõhustamine teenuse kvaliteedi, täpsuse ja kiiruse tõstmisega.

6.4 Raamatukoguhuone haldamine ja ruumiplaan

Raamatukogu ruumiplaani arendamine lähtub peatükis 5.1 *Raamatukogu hoones on paindlikult kasutatavad lugemisalad* seatud eesmärkidest. Ruumiplaani arendamine on seotud personali arenduse, organisatsiooni struktuuri arengu, eelarve ja investeringuvõimalustega.

Olulisel kohal hoone haldamisel on energiasäästlike lahenduste rakendamine.

Prioriteetsed meetmed:

- Tööruumide paigutuses lähtutakse töövoogudest ja struktuuriüksuste tervikluse põhimõttest
- Üürile antavate pindade valikul lähtutakse nende terviklikeks aladeks koondamise põhimõttest
- Tehnovõrkude rekonstrueerimine
- Energiasäästlikud lahendused hoone haldamisel, energiakulude optimeerimine
- Kümnenenda korruse väljaarendamine loomekeskuseks.

6.5 Turundustegevus

Turundustegevus toetab uute teenuste ning kasutajatele ja partneritele mõeldud e-teenuste teadvustamist sihtrühmades.

Prioriteetsed meetmed:

- Sündmustepõhine ristturundus, mille eesmärk on kaasata Rahvusraamatukogu küllastavaid kliente
- Teenuste arendamisel ja pakkumisel disainitakse tooted vastavalt sihtrühmade ootustele ja vajadustele
- Isikustatud teenuste teavitustöö ja müük.
- Kliendihaldussüsteemi (CRM) arendamine ja rakendamine.